

Stæddin av flotanum má tálmost

Stýring er neyðug

Tað kunnu sigast vera tvær hövuðsorsøkir til, at tað er neyðugt at stýra fiskivinnuni. Tann fyrri, og tann sum oftast hevur verið vist á, er, at fiskastovrnarnir bert kunnu geva eina avmarkaða nøgd av fiski. Fiskifrøðingar hava vist á, (Beverton og Holt 1957, Gulland 1983), at verður royndin ov stór, gerst tann samlaða úrtøkan minni. Hetta er eitt fyrbrigdi, sum tey flestu víðurkenna í dag, eisini fiskimenn og reiðarar; tað er kent undir heitinum livfrøðilig ovveiða. Í eini grein í hesum ritinum visir Hjalti í Jákupsstovu á, at serliga fiskastovrnarnir undir Føroyum verða livfrøðiliga ovfiskaðir.

Hin orsøkin hevur verið at gera við rættindini at fiska. Tað vanliga hevur verið, at ein og hvør hevur kunnað fiskað; fiskastovrnarnir hava verið troystir sum ein felags ogn. Tað hevur ikki verið nakar, sum hevur kunnað (ella viljað) átalað, hvussu ein annar fiskar. Hetta hevur elvt til eina øking av fiskiflotanum, sum ger, at teir møguleikar, ið eru fyrri einum avlopi, eftir at allar útreiðslur eru tiknar burtur av inntøkunum, verða oysðslaðir burtur. Hetta avlopið er tað, sum í greinini verður sipað til sum tað samfelagsbúskaparlaga úrslitið fiskastovrnarir geva. Upp í útreiðslur skal sjálvsagt roknast

tað, sum kapitalurin og arbeiðsmegin kundu givið av sær í aðrari vinnu. Tann fría atgongdin at fiska elvir sostatt til eina samfelagsbúskaparlaga misnýtslu av havsins fiskiríkidømi. Hetta fyrbrigdi verður nevnt búskaparlig ovveiða (Clark 1976).

Felags fyrri báðar hövuðsorsøkirnar er, at royndin (tal av skipum) gerst ov stór. Í tí fyrri forinum elvir hetta til ov litla úrtøku (í vekt), og í tí seinna ov stórar útreiðslur sammett við inntøkurnar. Sostatt er tað stæddin av flotanum og raksturinum, sum skal tálmost. Tað hjálpir ikki at brúka at kalla óavmarkaðan pening til skip og rakstur, tá tað er avmarkað, hvussu nógv fiskastovrnarnir kunnu kasta av sær í vekt, og sostatt hvussu stórar teir samlaðu inntøkurnar verða.

Endamál við stýringini

Tá ført verður fram, at tað er neyðugt at stýra fiskivinnuni, er sjálvsagt, at stóða aðrenn er tilkin til, hvør ætlanin er við tiltøkunum, t.v.s. hvørjum máli miðað verður ímóti. Tó er misjávnt, hvussu verið hevur við hesum.

Tað málið, sum hevur verið mest frammi, síðani orðaskiftið um at regulera fiskivinnuna tók seg upp, hevur verið at náa størst møguligari veiðunøgd. Í avtalum landanna millum hevur hetta ofta verið

meginendamálið. Tær mongu millumlanda avtalurnar fyrri nøkrum árum síðani um kvotabýti millum lond miðaðu flestar móti hesum málinum. Eisini ráðgevingin frá fiskifrøðingum varð grundað á sama endamál.

Kann vera, at fortreytir ikki vóru fyrri øðrum máli enn hesum, tí aðrenn 200 fjórðinga fiskimark kom í gildi, hevði onki land einkarrætt at gera av (juridskiðs)ón, hvussu fiskastovrnarnir vóru troystir. Frægast hevur tá verið at komið til semju, grundað á eitt livfrøðiligt mál, t.d. størst heildarveiðu, heldur enn grundað á eitt búskaparligt mál (Cunningham 1983). Eftir at 200 fjórðinga fiskimarkini eru komin í gildi, eru møguleikarnir hjá strandalondunum at skipa troytanina av fiskastovnunum munandi broyttir. Nú ber betur til hjá hesum at laga fiskiskapin, so hann hóskar betur til tað málið, teimum tænr best.

Hesar broyttu umstøðurnar hava birt upp undir eitt meira miðvíst kjak um, hvussu tað besta búskaparlaga úrslitið fyrri samfelagið sum heild kann verða fingið burtur úr fiskastovnunum. Ikki tí, síðani miðskeiðis í fimtiárunum, tá tann amerikanski búskaparfrøðingurin H.S. Gordon (1954) legði sína áskoðan um nýtsluna av fiskastovnunum fram, hava fleiri aðrir búskaparfrøðingar somuleiðis vist á, at

tað rætta málið er at miða ímóti, er at fáa sum mest burtur úr samfelagsbúskaparlaga. Teirra áskoðan er, at tað er tað skilabesta málið. Ikki bert tí at tað gevur best búskaparligt úrslit, men heldur tí tað er eitt tekin um, at vit nýta okkara tilfeingið (arbeiðsmegi, kapital og fiskastovnar) á rættan hátt. Sum í almennari búskaparligari læru verður mælt til at avmarka royndina til tað stæðið, har ein hækking av royndini gevur júst tær meirinntøkurnar, sum hækkingin kostaði; hetta er lægri enn tann royndin, sum gevur størst javnvágsveiðu (Gordon 1954, Clark 1976, Hannesson 1978).

Vist hevur verið á, at um miðað verður ímóti størst møguligari veiðunøgd, úttan við atli til hvussu málið verður nátt, førir tað við sær, at vit búskaparlaga fáa minni burtur úr fiskastovnunum, enn møguleiki annars er fyrri. Í flestu førum verða royndin og útreiðslurnar alt ov stórar at samsvara við eina fyrri samfelagið sum heild búskaparlaga skilagóða nýtslu av fiskastovnunum (Crutchfield 1961, Scott 1962, Anderson 1977, Pearse 1980). Heldur skal troytanin av stovnunum lagast á ein slikan hátt, at vit í størst møguligan mun gera nýtslu av teimum møguleikum, sum eru fyrri einum samfelagsbúskaparlaga avlopi. Tá reguleringstiltøk verða um-

hugsað og sett í verk, má hetta verða fremsta málið.

Her koma vit til ta næstu atfinningina, sum búskaparfrøðingar hava havt móti tí vanliga fædda fiskivinnupolitikkinum. Funnist verður at, at tað ikki hevur verið hugsað um tær búskaparlaga avleiðingar, tiltøkini hava elvt til, og tiveri hava tey mest vanligu tiltøkini havt negativar avleiðingar fyrri tað samfelagsbúskaparlaga úrslitið burtur úr fiskastovnunum. Í fleiri førum dýrka tiltøkini um raksturin, úttan at meir samanlagt fæst burturúr. Eisini hevur verið vist á (Brochmann 1981, Kristiansen 1983), at studningsskipanir kunnu hava somu ávirkan.

Onki man vera at ívast í, at júst studningsskipanirnar eru hövuðsatvoldin til ta vánaliga figgarligu stæðuna hjá serliga feskfiskaflotanum. Skipanirnar hava gjørt tað møguligt at hava ein alt ov stór-an fiskiflota sammett við rávørugrundarlagið — fiskastovrnarnar. Búskaparfrøðingar mæla til, at onnur tiltøk verða sett í verk, tiltøk har tað búskaparlaga málið verður sett í hásæti. Hesi skulu samstundis eisini tryggja, at fiskastovrnarnir verða livfrøðiliga skynsamst troystir, t.v.s. at vandi ikki verður fyrri eini trároynd, so stovrnarnir verða ovveiddir (Pearse 1980).

ofta flokkað í tveir bólkar. Tann eini eru tey tiltøkini, har miðað verður ímóti at regulera veiðuna, bæði nøgd og samanseting. Hesi verða vanligu nevnd livfrøðilig tiltøk, tí tey miða ímóti at náa einum livfrøðiligum máli. Tiltøkini skulu verja um fiskastovrnarnar umframt at tryggja, at vit fáa sum mest burtur úr stovnunum roknað í vekt (Frost og Løkkegaard 1981). Ætlanin við tiltøkunum er at minka um veiðutrýðið men tó úttan at avmarka stæddina á fiskiflotanum. Tiltøkini, sum hoyra til henda bólkin, eru tey, sum hava verið og enn eru mest vanlig, t.d. heildarkvotur, stongd øki ávasta tíð fyrri ávissum reiðskapi, fiskibann og avmarkað túralongd.

Til hin bólkin hoyra tiltøk sum fiskiloyvi, avgjaldsskipanir og skipakvotur. Grundgevingarnar fyrri slikum tiltøkunum eru, at stýringin skal miða ímóti einum búskaparlaga máli, t.v.s. at avmarka royndina og fiskiflotan so tað samfelagsbúskaparlaga fæst sum frægast burtur úr fiskastovnunum. Tiltøkini verða tí ofta nevnd búskaparlig tiltøk (Frost og Løkkegaard 1981).

Framhald

Reguleringstiltøk

Reguleringstiltøk verða